

← 105-120
WALL ST

Dr. Elvin MEKA

UET, 2013

***Kuptimi
i
Instrumenteve Financiare***

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Përmbajtja:

- Aktivet Financiare dhe Instrumentet Financiare.**
- Cilësitë e Instrumenteve Financiare.**
- Tiparet e Instrumenteve Financiare.**
- Kategoritë Kryesore të Instrumenteve Financiare.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Aktivet dhe Instrumentet Financiare

AKTIVI - Çdo gjë e zotërueshme, që ka vlerë në këmbim.

Aktivet klasifikohen:

- **Aktive të Prekshëm (të trupëzuar)**
  - Të riprodhueshme (makineri, pajisje),
  - Të pariprodhueshme (toka).
- **Aktive të Paprekshme (të patrupëzuar)**

Paraqiten si detyrime (pretendime) ligjore kundrejt përfitimeve të ardhshme.

  - Instrumentet Financiare

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Aktivet dhe Instrumentet Financiare

Karakteristikat e përbashkëta të Aktiveve:

- ❑ Sigurimin e të ardhurave për zotëruesit e tyre.
- ❑ Aktivet e prekshme mund të financohen nga emetimi i disa aktiveve të patrupëzuar në formë:
  - ❖ Instrumenti borxhi (obligacione),
  - ❖ Instrumenti të kapitalit të vet (aksione).

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Aktivet dhe Instrumentet Financiare

Emetuesi i aktivit financiar:

Njësia ekonomike që pranon të kryejë pagesat e ardhshme të flukseve monetare (rrjedhave të parasë).

Investues në aktivin financiar:

Zotëruesit e aktiveve financiare.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Aktivet dhe Instrumentet Financiare

Aktivet financiare ose instrumentet financiarë:

- Financimi (huaja) bankare,**
- Depozitat bankare,**
- Kontratat e *leasing*-ut (qerasë financiare),**
- Titujt shtetërorë,**
- Obligacionet bankare dhe të shoqërive,**
- Aksionet.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Aktivet dhe Instrumentet Financiare

Instrumentet Financiare gëzojnë disa veti që lehtësojnë shitblerjen në tregjet dytësore (sekondare):

- ✓ **Standardizim të formës së kontraktimit,**
- ✓ **Rregullim juridik të qarkullimit të tyre mes investuesve.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Aktivet dhe Instrumentet Financiare

Instrumenti Financiar nënkupton një dëshmi (çertifikatë), që shpreh marrëdhënie:

- **borxhi të emetuesve kundrejt nënshkruesve,**
- **të pjesëmarrjes në kapitalin e vet të emetuesit.**

Mund të jenë dhe marrëdhënie të përziera (hibride), ose marrëdhënie pozicionesh mbulimi, apo spekulimi (instrumentet derivate).

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

1. Mundësia për kthim në para' likuide:

□ **Aktive financiare në para' likuide (cash):**

⇒ **Valutat;**

⇒ **Depozitat që ofrojnë dhe lejojnë nënshkrimin e çeqeve).**

□ **Aktive financiare “pothuajse para”:**

⇒ **Depozitat me afat dhe pa afat;**

⇒ **Letrat me vlerë të qeverisë me afat të shkurtër maturimi.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

2. Copëzimi dhe llojet e prerjeve:

Copëzimi lidhet me madhësinë minimale me të cilën mund të likuidohet, ose këmbehet në para' aktivi financiar.

Sa më e vogël madhësia, aq më i pjestueshëm aktivi financiar.

Pjestueshmëria varet nga natyra e instrumentit.

Cilësi e dëshirueshme për investuesit.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

3. Kthyeshmëria:

Është kosto tërësore që lidhen me hyrjen dhe daljen nga investimi në aktivin financiar (kosto e rikthimit).

⇒ **Komisionet;**

⇒ **Diferenca ndërmjet çmimit të blerjes dhe çmimit të shitjes (BID dhe ASK), që pasqyron riskun e krijimit të tregut.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

3. Kthyeshmëria:

Risku i Krijimit të Tregut varet nga:

- **Luhatshmëria e çmimit në treg (masa e ndryshimit të çmimit përkatës në kohë);**
- **Përcaktuesin e intervalit (*spread-it*) çmim blerje – çmim shitje, që lidhet me thellësinë e tregjeve (*thickness of the market*)**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

4. Afati i Maturimit:

Gjatësia e intervalit kohor deri në ditën kur kryhet pagesa përfundimtare, ose kur zotëruesi ka të drejtë të kërkojë likuidimin e tij.

- **Shlyerje në çdo kohë - instrumente të kërkueshëm për shlyerje në çdo kohë,**
- **Shlyerje të përcaktuara në kohë.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

5. Likuiditeti:

Shndërrimi i aktivit financiar në para', pa pësuar humbje (ose me kosto fare minimale).

Likuiditeti mund të përcaktohet me marrëveshje kontraktore.

Likuiditeti varet nga:

- ❖ Lloji aktivit financiar;**
- ❖ Shuma, që dikush dëshiron të blejë, ose të shesë;**
- ❖ Dendësia e shkëmbimeve në treg.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

6. Konvertueshmëria:

Shndërrueshmëria e aktiveve financiare në disa aktive të tjera.

Shndërrimet mund të ndodhin:

- **Brenda të njëjtës klasë aktivesh financiare;**
- **Midis klasave të ndryshme të aktiveve financiare.**

Kushtet e konvertueshmërisë zakonisht përcaktohen në kontratë.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

7. Lloji i monedhës:

Aktivet financiare zakonisht shprehen dhe paguajnë detyrimet në një monedhë të vetme.

Disa emetues emetojnë aktive financiare ku principali (kryegjëja) dhe interesat paguhen respektivisht në monedha të ndryshme (me qëllim të uljes së riskut të këmbimit).

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

8. Flukset e parasë dhe parashikueshmëria e kthimit:

Parashikueshmëria e kthimeve varet nga parashikueshmëria e flukseve të parasë.

Parashikueshmëria e flukseve të parasë për aktivet financiare mundëson përlogaritjet e vlerës aktuale të tyre.

Flukset e parasë:

- **Pagesa dividendësh,**
- **Pagesa interesash dhe shlyerje të vlerës nominale për instrumente borxhi.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

9. Shkalla e kompleksitetit:

Aktivet financiare mund të jenë të thjeshta ose të përbëra.

Vlerësimi i këtyre aktiveve bëhet duke i “shpërbërë” në aktive më të thjeshta që e përbëjnë atë.

Aktualisht ekziston një gamë e gjerë instrumentesh borxhi shumë komplekse.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Cilësitë e Instrumenteve Financiare

10. Statusi tatimor:

Tatimi i të ardhurave të fituara nga zotërimi ose shitja e aktiveve financiare, varen nga:

- ☞ Lloji i aktiveve,**
- ☞ Vendi dhe shteti,**
- ☞ Lloji i emetuesve,**
- ☞ Kohëzgjatja e zotërimit të aktivit,**
- ☞ Natyra e zotëruesit të aktivit.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

a) Lloji i monedhës në të cilën shprehen:

Përcaktimi i njësisë monetare, në të cilën duhen shprehur rrjedhat e ardhshme të pagesave.

b) Natyra e emetuesit:

Përcakton riskun e mospërbushjes së detyrimeve të marra përsipër.

Emetues të ndryshëm kanë natyra dhe profile risku të ndryshëm.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

c) Jetëgjatësia e kontratës:

Horizonti kohor i operacionit financiar, ose periudha e angazhimit të kapitalit.

- **E papërcaktuar (çasti i shlyerjes)
(aksionet ose obligacionet e përjetshme)**
- **E përcaktuar (çasti i shlyerjes).**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

d) Mënyra e kryerjes së shërbimit:

d1) Kushtet shpërndarjes së kapitalit, ose të emetimit të titujve.

d2) Kushtet e rikthimit (shlyerjes) së kapitalit:

- tërësisht në përfundim të afatit,
- me plan periodik shlyerjesh.
- shlyerje të parakohshme.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

d2) Kushtet e rikthimit (shlyerjes) së kapitalit:

Këto elementë ndikojnë në:

- **përcaktimin e frekuencave kohore të pagesave;**
- **Klasifikimin e aktiveve financiare sipas afateve të matimit (afatshkurtra, me afat mbi 1 vit dhe afatgjata).**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

d3) Tipi dhe natyra e shpërblimit për kapitalin e investuar:

Shpërblimi mund të jetë në formë:

❖ **Dividendi (aksionet):**

Luhatshmëria e këtij shpërblimi varet nga ecuria e shoqërisë dhe politika e dividendit.

❖ **Interesi (obligacionet):**

Përgjithësisht fiksohet në kontratë, që në momentin e emetimit, edhe në rastet e obligacioneve të indeksueshme.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

d4) Mundësi dhe Opsione të Veçanta:

- **Mundësia e kërkimit të shlyerjes së parakohshme,**
- **ndryshimi i skemës dhe nivelit të shpërblimit,**
- **Ndryshimi i kontratës fillestare.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

e) Trajtimi fiskal:

- ➔ **I tërthortë mbi transferimet e pronësisë.**
- ➔ **I drejtpërdrejtë mbi të ardhurat e siguruara.**

Në varësi të subjekteve përfituese dhe llojit të instrumentit.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

f) Likuiditeti i instrumentit:

Aftësia për t'u shndërruar në mjete pagese, nëpërmjet daljes nga investimi (çlirimi) para afatit të rregullt të maturimit. Përcaktohet nga:

- **Natyra e emetuesit,**
- **Jetëgjatësia e titullit,**
- **Shpërblimi që ofron instrumenti.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Tiparet Dalluese të Instrumenteve Financiare

f) Likuiditeti i instrumentit:

Likuiditeti natyral – përcaktohet në kontratë.

Likuiditeti artificial – përcaktohet në treg.

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Kategoritë Kryesore të Instrumenteve Financiare

- 1. Instrumente Financiare të Borxhit (të ardhura fikse),**
- 2. Instrumente Financiare të Kapitalit (të ardhura të ndryshueshme),**
- 3. Instrumente Financiare të shartuar (hibridë),**
- 4. Instrumente Financiare derivate.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Kategoritë Kryesore të Instrumenteve Financiare

Aksionet:

- 1. Ndarje të barabartë kapitali,**
- 2. Te drejta te barabarta**
- 3. Nuk emetohet për shuma më të ulta se vlera nominale,**
- 4. I papjestueshëm,**
- 5. Të ardhura të ndryshueshme.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Kategoritë Kryesore të Instrumenteve Financiare

Përfitimet nga Aksionet:

- 1. Rivlerësimi në tregun dytësor,**
- 2. Shpërndarja e aksioneve falas,**
- 3. Nga blerja nga ana e zotëruesve kryesorë të aksioneve të shoqërisë,**
- 4. Ushtrimi i opsioneve për blerje aksionesh të shoqërisë.**

KUPTIMI I INSTRUMENTEVE FINANCIARE

Kategoritë Kryesore të Instrumenteve Financiare

Obligacionet:

- 1. Të ardhura përgjithësisht të pandryshueshme,**
- 2. Te garantuara.**

Instrumentet e shartuara (hibride):

- **Aksioni i preferuar (të ardhura të pandryshuara),**
- **Obligacioni i konvertueshëm.**